

Sazae-san

Animatør og illustratør, Nina Nordal Rønne, har vært i Japan og besøkt animasjonsstudioet som produserer TV-serien

Sazae-san. Serien har gått på japansk TV i mer enn 35 år, og er basert på tegneserien til Machiko Hasegawa - Japans første kvinnelige serietegner.

En dag kom jeg over en serie med gamle avisstriper fra Tokyo, da jeg tilfeldigvis var med en venninne til den japanske ambassaden i Oslo. Der fikk jeg låne 12 bøker med tegneserier av Machiko Hasegawa, som er den første kvinnelige serietegneren i Japan. Jeg søkte på nettet og lette i oppslagsbøker, men det var lite informasjon om både skaperen og serien hennes oversatt til engelsk, til tross for at serien i dag er blitt en av de mest populære animasjonsseriene som vises på japansk fjernsyn. Så jeg reiste til Tokyo, og der fant jeg animasjonsstudioet som produserer *Sazae-san*.

TOKYO:

Prøv å nevne «Sazae-san» for en japaner, og du er garantert å rykke nærmere hans eller hennes hjerte. Den populære animasjonsserien

Sazae-san er basert på en tegneserie av en av Japans første kvinnelige tegneserieskaperne, Machiko Hasegawa. Det i seg selv kunne vært nok til at serien var mer berømt utenfor Japans grenser, men nei da. Skal du oppleve

Sazae-san på TV må du til Japan, men selv der kan serien være vanskelig å bli kjent med for en som ikke snakker språket. Derfor har jeg faktisk ingen anelse om det er et stort eller lite animasjonsstudio jeg skal besøke, da jeg rustet til tennene med visittkort, henger i armen på en vennlig japansk språkstudent som er med meg som tolk. Jeg er på vei til animasjonsstudioet Eiken i Tokyo.

Studio nostalgia

Vi er i et område en halv times tur med metro og tog fra sentrale Tokyo, langt fra skyskrapere og neonskilt. Bortsett fra at jeg har en avtale, er den eneste informasjonen jeg har klart å skrape sammen om studioet at det ikke har noen egen nettside, og at det er kjent for serien

Sazae-san som har landets lengste fartstid på tv. Serien har siden 1969 hatt fast sendetid på søndager med seertall som plasserer

Sazae-san blant landets fem mest populære animasjonsserier.

Eiken viser seg å være et knøttlite murhus med et broderi av heltinnen Sazae ved inngangsdøren. Vi blir møtt av Takayuki Seki, som er studioets produksjonssjef, og Fujio Kisawa, som er sjefstegner med ansvaret for staben av animatører og fargeleggere. Vi vises inn i produksjonslokaler som slett ikke stemmer med mine forventninger til et japansk

animasjonsstudio, og konstaterer at lokalene er helt uten digitale hjelpemidler og datamaskiner. Metervis med malingflasker står i hyller bortenfor tegnebord hvor animatørene sitter halvt skjult bak bunker med skisser og storyboards. Mr. Seki smiler bredt og forteller at akkurat nå er *Sazae-san* den eneste animasjonsserien som tegnes 100-prosent for hånd blant de store studioene i Tokyo.

- Vi maler på celler (animasjonscelle = transparent celluloid til å male på) som alle andre da vi startet, men som andre tegnefilmstudioer gradvis har byttet ut med digitale tegneprogrammer. For oss er ikke det aktuelt, fordi vi mener dette er arbeid som mennesker gjør bedre enn maskiner.

Jeg får en bunke malte celler i hendene. Hvert bilde, som det er 24 av i sekundet i animasjonsfilm, består av opp til fem lag med transparente celler hvor forskjellige kroppsdeler er animert lag for lag. Bakenfor ligger en sirlig malt akvarell med interiør fra et japansk 50-talls hjem med lave bord og sitteputer på gulvet.

- Se på streken, den har sjel, bemerker Kisawa om de håndmalte sorte linjene typisk for Hasegawas enkle figurtegninger.

Inntil for fem år siden kunne de spesielle celle-arkene kjøpes i Japan. Nå kjøpes utstyret inn i Sveits. Men det er ikke bare materiellet som begynner å gå ut på dato. Flere av stemmene til karakterene i serien spilles inn av de samme skuespillerne som den første innspillingen i 1969.

- Nå nærmer de seg 80 år og burde egentlig vært pensjonister, men Fuji-TV vil produsere serien i 10-20 år til, så skuespillerne blir i hvert fall ikke arbeidsledige i dette livet, spøker Mr. Seki.

Atmosfæren i studioet er avslappet. Ti animatører, fem bakgrunnstegnere og to fargeleggere arbeider konsentrert mens vi titter dem over skuldrene og prøver å gå stille. I kjelleren jobber fire fotografer med å ta bilder av de ferdige cellene. I et rom ved siden av klippes episodene manuelt, og skjøtes med filmteip. For hvert rom vi skal inn i blir vi bedt om å ta av oss utesko og bytte til tøfler på tradisjonell japansk maner. Og er det noe Eiken kan, så er det å bevare tradisjoner. For studioet er det nærmest blitt en filosofi.

- At TV-serien skulle bli så populær, visste vi ikke, sier Mr. Seki som mener den holder seg populær fordi den har rollefigurer alle kan identifisere seg med, og formidler tradisjonelle familieverdier på en humoristisk måte.

- Mange kjenner ikke lenger til den opprinnelige tegneserien. Animasjonsserien er mer pedagogisk enn den originale serien, men det de har felles er referansene til den japanske kulturen og hverdagslivet - alt fra språk til detaljer ved klesdrakt og innredning, forklarer Mr. Seki.

Søsterstreker

Bare 15 år gammel fikk Machiko Hasegawa sin første seriestripe på trykk med hjelp av den allerede populære tegneserieskaperen Suiho Tagawa. Han tok henne i lære et år, men oppdaget raskt at eleven kunne stå på egne ben. I 1946 ble

Sazae-san publisert i en lokal avis, og fra 1949 til 1974 overtok riksavisen Asahi Shimbun.

Sazae-san handler om husmoren Sazae Isono og familien hennes, og begynner mens familien strever med å få pengene til å strekke til i det daglige husholdet i etterkrigstidens Tokyo. Etter som årene går følger karakterene i serien utviklingen.

Sazae er bedagelig anlagt, impulsiv og oppfinnsom. Mange unge jenter fikk øynene opp for tegneserier nettopp på grunn av seriens kvinnelige hovedperson.

I motsetning til seriefiguren Sazae giftet Machiko Hasegawa seg aldri, nettopp fordi hun ville ha tid til sin egen karriere. Hun bodde hele livet sammen med den eldre søsteren sin som også var illustratør, og som samtidig var den som tok seg av forretninger og forhandlinger. Sammen etablerte de forlaget Shimaisha (shimaisha=søstre) og i 1985 et kunstmuseum med egne arbeider og en privat kunstsamling.

- Machiko var sky og holdt seg helst for seg selv, forteller Mr. Seki.

- Da vi begynte arbeidet med en animert versjon av

Sazae-san blandet hun seg minst mulig i vårt arbeid. Vi forsøker å være tro mot originalen, og er nøye på at episodene både begynner og slutter som i stripene. Etter at vi har brukt en stripe, venter vi i fire år før vi tar den fram igjen. Nå lever ikke folk flest lenger som storfamilier slik som hos Sazae, så vi velger de stripene som er mest allmenngyldige for dagens japanere. Machiko hadde alltid med seg skisseblokk og var en god observatør og formidler av menneskelige karaktertrekk, så serien har etablert karakterer som har relevans for folk i dag.

Det vil si japanere, for serien har strenge opphavsrettigheter og kringkastes kun i Japan. Da jeg spør om opphavsrettighetene får jeg vite at Hasegawa ønsket at den skulle forbli i Japan hvor folk ville kjenne seg igjen, og sette pris på humoren og miljøskildringene i serien.

Men opphavsrettighetene begrenser også salget av lekefigurer, T-skjorter og andre småting som vanligvis selger godt i forbindelse med populære serier. Det skal derfor litt til å få med seg fenomenet

Sazae-san.

Machiko Hasegawa ble hedret med en ærespris fra regjeringen i 1992, kort tid etter at hun døde. Familien hun etterlot seg, Sazae og resten av familien Isono, lever også et liv utenfor solens rike. Tegneserien utgis i japansk-engelsk utgave og har solgt over 62 millioner eksemplarer. Sazae Isono lever fremdeles sitt liv på skjermen hver uke ved hjelp av flittige animatører som håndterer blyant og pensel i hurtig tempo. Overlevelsesevnen kan ingen snakke seg bort fra, verken når det gjelder *Sazae-san* eller Eiken animasjonsstudio.

av **Nina Nordal Rønne**

Artikkelen er tidligere publisert i [Visuelt - periodika for visuell kommunikasjon](#)

[Nina Nordal Rønne](#) jobber som illustratør og animatør, med utdanning i animasjonsfilm fra Høyskolen i Volda og media & kommunikasjon og idéhistorie fra Univeritetet i Oslo.

Machiko Hasegawa (1920-92)

Japansk mangategner (manga = japansk tegneserietegner) kjent for serien *Sazae-san* med en husmor i hovedrollen. Hasegawa er den første fremgangsrike, kvinnelige serieskaperen i Japan. Serien var daglig avisstripe i Ashahi Shimbun fra 1949 til 1974. I 1955 ble *Sazae-san* filmet som TV-komedie. Fra 1969 ble serien sendt som animasjonsfilm, og har siden blitt vist ukentlig på søndager. Serien er fremdeles en av landets mest populære animasjonsserier, og er den serien som har lengst fartstid på TV-skjermen. I 1992 ble Hasegawa hedret med en ærespris fra regjeringen.